

Sed generales sō qz mor⁹ et act⁹ aliaz frutuū picipant a scōdarijs
frutib⁹ moralib⁹ respectu cui⁹ dicunt⁹ speciales subannere Singu
le igit⁹ Illa est t⁹ia ps proemij in q⁹ Seneca reddit auditores beniuo
los Quidendo vilitatē illaz q̄tuor frutuū q̄ studente z addiscende s̄
tō qz tpe cū eaz opationib⁹ hoiez honestūz hū morigeratū faciūt vyz
in s̄ra. Et iā tō qz ille frutes dñr bona aie q̄ maxime bona s̄. r. arb.

De prudentia.

Quisquis ergo prudentiā sequi desideras / tūc
recte p̄rōnem viuas. et oīa prius existimas
et ppendas et dignitatē rebus nō ex opinione mul
toz sed natura earundem constituas.

Ista est ps executiua in q̄ mgr psequit⁹ dterminare de diuersis
frutib⁹ Et specialiter p̄mo tractat de prudentia ponēs de eadē diuer
sas doctrinas sicut patebit in p̄cessu Vult igit⁹ p̄mo q⁹ ille homo q̄
desiderat imitari prudentiā talis debet regularit⁹ viuere scōm dicta
men recte rationis sic q⁹ nō deficiat a frutuū via qz ratio sp̄ deprecā⁹ ad
optima p̄rio et hie Et ideo qm̄ nō reglat⁹ actu ratiois: imprudent⁹ du
cit vitā hui⁹ mūdi eo q⁹ talis bestialit⁹ viuit Qm̄ ex eo q⁹ homo sequit⁹
vsum rationis dē esse dignissima creaturaz Sic ecōuerso homo non
sequēs rationē sed sensualitatē peior est bestia.

Mā scire debes q⁹ qdā s̄t q̄ vident⁹ esse bona et nō s̄t.
z qdā nō vident⁹ esse bona z s̄t **Q**uecūq; āt de trāsito
rijs possides nō mireris **N**ec magni precij existimes
qz caduca s̄t **N**ec apud te q̄ habes tanq̄ aliena serua

Sz p te tanq̄ tua dispenses z tanq̄ tuis sp̄ vt ere
Hic autor i ista sentētia duplicia poit p̄rio nāq; subdit corollariū ad
emēdationē p̄dictoz sibi **N**ā scire debes **D**icēs q⁹ qdā vident⁹ esse bo
na scōz estimatōnē vulgarū vt s̄t bona fortuita scilz diuitie z hōres q̄
tū nō s̄t bona qz ipediūt a sūmo bono **E**t q⁹ qdā vident⁹ esse mala scōm
vulgares vt s̄t scia z frus q̄ tū nō s̄t mala. s̄mo simplr bona **E**t illo mō
debem⁹ inspicere opimōes vulgarū qz vulgares veritatem nō cogno
scūt iuxta dictuz **B**oecij libro q̄rto p̄sa iij. dicent⁹ **A**cquunt cū oculos te

nebris aspectus ad lucez pspicue veritatis attollere. **S**iles qz se auro qz
ituta nox illuinar dies cecar. **S**edo subingit duplicia bona sibi qcumqz
at re. **V**oles qz qda se bona transitoria et de his die qz prudēs nō dō
sup his murari. magna curā habere qz labilia se p phm phycoz lū.
Qia qz se in tpe labunt z corūpūt cū tpe illa se bona efina z pperua
z de his die qz apd te habes. i. te. **E**t de illis dicit **Boetius** metro pmo.

Si igitur prudentiam amplecter. ubiqz idem eris. **E**t put
tuis rebus exigit varietas ita te accommodes tui. **N**ec
te in aliqbus mures. s. potius apud te. **S**ic ei manus qz eadem

est ut cum in palmam extenditur et cum in pugnum constringitur.

Hic post et tangit stabilitatem prudentis qui in prosperis non extollit
nec in aduersis impatientia turbat vel conturbat. **N**am secundum philosophum in
ethicis prudēs debet se habere ad modum tetragonum. corporis quadratum
Nam sicut corpus quadratum ad quacūqz partem vertit semper manet idem et
firmum. **S**ic homo prudēs quilibet tpe et loco idem et firmus manet absque
reprehensione. secundum exigentiam tpe et rebus mores suos potest mutare. **N**ec
in illo mutat sed potius se temporibus accommodat. **S**icut hic post vnam similitu
dinem. **S**acrum circa fratres qz prudentia sic describitur. **E**st recta ratio rebus agendis
lū. v. ethicorum. vel sic. **E**st bonorum et malorum cognitio cum electione vni
seus boni et cum abiectione alteri seus mali. cum malum non cadit sub electione
mali. **E**t illa auctoritas. inter duo mala minus malum est eligendum. **I**ntelligit
sic. **S**i duo mala obijciunt minus est eligendum malum vero fugiendum.

Prudētis proprium est examinare consilia multorum et
non cito facili credulitate ad falsa prolabi.

Hic Seneca post vnam conditionem ipsius prudentis. **V**ol
lens qz prudēs querere debet consilia multorum et non ex propria presumptione
in errorem cadere. **I**llud idem docuit **Aristoteles**. ut dicit **Valerius** ma
ximus li. vii. **Aristoteles** ait. **Callisthenes** auditori suum ad **Alexandrum** n. i.
tens monuit ut cum eo aut gratissime aut quod iucundissime loqueretur quan
do primo salubria consilia ageret. qz ut ait **Bernardus**. **Judicij** est discernere
re quod liceat vel non liceat. **C**onsilij autem probare quod expediat qz ad prudenti
am hoc pertinet. **C**onsilium dicitur beatus **Thomas** in secunda q. xlvij. art.
vi. **A**d prudentiam pertinet ratione consulari. **E**t hec cognitio elicitur ex se
ipso ethicorum ubi dicitur. **V**idetur autem prudēs posse consulari non quod ad partem
puta ad sanitatem sive fortunam. **S**ed omnino ad totum bene vivere.

a. iij

De dubijs nō diffinitas. s; suspēsa tene sentētia. nihil
inexp̄tū affirmes. q; nō ōne qđ verisilē ē statī vez ē.
sicut ⁊ sept̄ qđ pmū icredibile videt n̄ p̄tinue ē falsū
Rebro siqđē faciē mēdaciū veritas retinet **R**ebro
siqđē mēdaciū sub specie veritatī. occultat **N**am si
cut aliquotiēs tristēm faciē sine frontē aduersā ami
cus et blandā adulator ostendit **S**ic verisimile: co
loratur vt fallat vel surripiat conatur.

Hic autor pōit aliā cōditionē sapiēt; q; seruari d; in causis incertis;
Holēs q; prudēs hō n̄ d; diffinire seu notificare dubia s; p̄rabere
sentētia donec veritatē experiri poterit. q; vt ait autor **Q**ui q; clauum
prudēs mos est varias inq̄rere causas vt valeat mētē certificare suaz
Ideico nō d; affirmare icognita **Q**uia ex h̄ posset in errorem cadere
Et rōnē subiūgit q; nō ōne qđ similitudinē verit; vez h̄ est **N**ec ōne qđ
videt ē falsū icredibile ē **Q**uia mēdaciū specie veritat; sepe occultat
et ecōuerso **N**ull; autor est in padotis cū inq̄r **N**ihil est tā icredibile
qđ n̄ dicēdo fiat. p̄habile **N**ihil tā horridū tā iculū qđ n̄ resplendet
ōione **E**t h̄ ōndit h̄ **S**eneca a signo q; sicut int̄dū amic; ōndit faciē
irata aduersuz amicitū **E**t n̄ h̄ non facit ex ranore vel eā odij s; eā corre
ctionis q; p̄cedit ex bono fundamēto q; intrinsec; ver; **E**t sic appare
at extrinsec; h̄re frontē aduersā. i. inimiciā **S**ed deceptor seu adula
tor multotiens ostendit faciē amicabile qđ procedit ex fonte odij q; sp̄
decapit aut decipere querit **S**ic verisilē multotiens colorat aut assumat
faciē veri **P**rudēs at d; ē caue; ⁊ nō facilis ad credēdū. q; h̄ viciosum
est vt dicat **Q**uid; in li. fast. sed nos in viciū credula turba sum; **Q**ua
si diceret exq; nos cois populus sum; faales ad credendum. et ergo i
vicio sumus prudēs aut̄ debet inquirere causas.

Si prudēs ē cupis. in futura prospētū intēde. **E**t
q; animo tuo p̄tingere p̄nt cūcta p̄pone. nihil tibi
subitū sit. sed totū an̄ cōspicias **N**ā q; prudēs est non
dicat. ego nō putauī quidem hoc fieri **Q**uia nō dubi
tat. sed expectat **N**on susp̄icat. sed cauet.

Uostq; Seneca in pcedētib; ostēdat doctnā quō sapiēs nō debe
at ee facilis ad credēdū Sed dz certitudinalit indagare veritatē In
pta illō p̄speri. Nō pareāt faciles rumorib; aures Qd̄ nescire iuuat
credere min⁹ liceat Sic p̄nt cōtinuādo dicit q; prudēs dz p̄spicere ea
q; futura sūt et iuxta h; ordinare negociū suū Voc idē vult Sāfred⁹ in
poetria noua cū dicit Precurrāt oculi gress⁹ p̄cōsule mētē Et vires me
tūe tuas si fortis es aude Grādia. si fragilis humer⁹ impone minora
Que vba nihil aliud p̄cēdit q; q; sapiēs dz p̄cōsiderare ocul⁹ z mētē
gress⁹. i. illō qd̄ aggrediat Et iuxta vires et fures ordinare dz Tul
li⁹ autor ē in officijs li. p̄mo Magni ingenij est cogitatione p̄cōstitue/
re et ordiare q; euenire p̄nt Quia vltia raro correspondēt p̄mis vt ait
Voca⁹ d̄ disci. schola. in fine P̄ia licet qn̄q; salua sūt iudicia Vltia
tū alteri⁹ saporis cōinqm̄mēta manebūt Infert seneca i textu q; pru
dētā nihil subitū dz esse Quia mltā mala cōtingūt ex cōsilio veloci. vt
dicit Agell⁹ in speculo stultoz Reb⁹ in abiguis q̄rens fortuna labo/
rat Consiliū p̄ceptis non dz esse nimis Imper⁹ vt memini grauis est
male cuncta min⁹ rat Si male cūcta q̄ nec vlla bene Ideo prudēs hō
singula debet semp. p̄spicere ne in malū finē terminauerit Ne dicat ego
nō putauī q; h; trīgere debuit Qui n̄ p̄tinet ad prudētā seu ad prudē
tē q; prudēs n̄ dubitat sed expectat bonū. n̄ opiat s; cauet. i. caute agit

Uniuscūq; causā facti inq̄re. et cū initia rez inueni
erit cogitabis Scito te in q̄busdaz debē p̄seuerare
q̄ icepisti Quedā xō nec icipe debes i q̄b; p̄seuerare
noxii ē Prudēs fallē n̄ vult. nec falli p̄t Boni ē vir i
etiā i morte nemiez fallē Op̄iones tue sint iudicia Co
gitatiōes iutiles z vanas velut sōnio siles n̄ i mētē
r̄cipias Quib; si aīm⁹ tuos oblectauēit cū oia bñ dispo
sueri. trisi. r̄maneb; Sz cogitatio tua stabil⁹ z firma sit

sive delibēt. siue q̄rat siue p̄cēplef z nūq; r̄cedat a xō
In ista p̄te autor. ponit aliud officium prudētie qd̄ respicit originē
in actu Qñ inuestigare causas rerum est propriū prudentis Hec est
autor. quinq; clauū Qñ dicit prudēt; mos est varias inq̄re causas
Et Virgil⁹ scdo georgicoz Felix qui potuit rerz cognoscere causas.

8
initia facti et
magis diligenter examini
10

¶ Tūc ibi Cū incita rex inneneris re? **¶** Nonit notabile p q facit pbs
scdo de aima Justū est omia a sine denoiare. z **¶** Sāfred^o Si bene luc
cedūt nō pma sed vltia spectas **¶** Casu describe dic non solis ab om.
Et alibi **¶** Ad cōplere nequis pncipiare caue. **¶** Derrista Quicqd ag
prudēt agas et respice sine Quia finis ē optima causa Et cui^o finis
bon^o ipm quoqz bonū est **¶** Sed ibi Sato q in qbusdā re? **¶** Autor po
nit alia officia prudētē qmū ad simonē ibi **¶** Sermo quoqz **¶** Scīendum
q inf oīa opa agēda i oib^o reb^o qdā sē vtilia z bona q iāpīcēda sē et
ad finē deducēda **¶** Sed alia sē opa viciosa in qb^o nō est psecrādūz.

prudētē, moralē, pncipiā

¶ Sermo qz tu^o nō sit ianis; s; aut suadeat aut mone/
at aut psolef. ā pncipiat **¶** Lauda parce. vitupa pct^o **¶** Nā
sitr rephēnsibilis ē nimia laudatio et imoderata vitu/
patis **¶** Illa siqdē adulatōe **¶** Ista hō malignitate suspe
cta ē **¶** Testimoniū veritati nō amicitie reddas **¶** Cū cō
sideratiōe pmittas **¶** Sed pleni^o qz pmiseris presta.

¶ Hic Seneca poit aliud officū prudētē qd respiciat simonē prudētis
Dices qm prudēs dz regere suū sermonē. d. s. mo prudētē nō debet eē
ianis **¶** Nā nota q s. mo van^o z ianis dz q pferf sine vilitate pferēt z
audiēt **¶** De q hō tenet reddere rōnē i die nouissimo **¶** Cū puer. r. Qui
moderat labia sua h prudētissim^o ē **¶** Cui eē pccidat **¶** Sato d. Virtutē p
mā puto cōpescere ligūā **¶** S; ibi Lauda pce re? **¶** Hic poit tria officia
prudētē per ordinem **¶** Et vult q prudētis homo laudet aliqūe parce
et moderate. vt patet in textu.

prudētē, futura, pterita et pccidat

¶ Si prudēs es anim^o tu^o t^o b^o dispēset t^o pib^o **¶** Prēsētia
ordina. futura pvide. pterita recordare **¶** Nāz q nihil
de pterit. cogitat vitā pdit. q de futuro nō meditat.
fatu^o obliuio^o appellat. **¶** Et in oīa incaut^o icidit **¶** Pre
ponas igit in animo tuo futura bona et mala. vt il
la sustinere possis et ista moderare.

¶ Hic poit aliud officū prudētē respiciēs quēlibet hoīem volēt esse
tum z secur^o **¶** Et fac duo. p^o poit modū in q doct hoiez eē circūspcū
t. puidū **¶** Scdo eiusd modi cāz subūngit ibi **¶** Nā q n. re? **¶** Tūc ad pmū
vult autor q q vult eē prudēs ille dz aim suū limitare t^o b^o d^o n^o i^o t^o p^o

Debet ei prius ordiari non solum ad suam utilitatem sed etiam ad aliorum profectum. **S**e-
cundo cauta consideratio est providere debet ea que sunt futura. Tertio cauto est
stat in presentibus et futuris. **D**ebet ei memorare et fringere ea que preterita sunt. **U**bi
nota que recordatio preteritorum valet nobis ad tria. primo pro presentibus vite coler/
uatione. Secundo pro presentibus vite emendatione ut dicit **B**asilides. 3. pro presentibus
vite sagatione et ordinatione. **N**am preteritorum cogitatio vult pro presentibus in fu-
turis. **N**am sic ibi preponas igitur. **A**utor potest aliam conditionem prudenter pro
modum conclusionis ex presentibus habere volens que prudens debet animo suo proponere
tam bona quam etiam mala. **B**ona ideo que ipse sapiens moderare possit se non nimium
extollendo. **M**ala ideo que ea patiens tolerare possit. **E**t se non nimium turbando
que futura ut inquit **A**risto. de Regimine principum si prescient leuius tolerant.

Non sperare in actu suis: sed interdum animo tuo requies dato
Et requies illa plena sit sapientie studijs: et cogitatio
nibus bonis. **N**am prudens nunquam ocio marcescit. habet
autem aliquam animi remissum sed nunquam solutum.

Hic **S**eneca potest aliud officium prudentie volens que non sperare opus prudentie esse
in actu. in continuis studijs et imaginandi. **S**ed aliquam animo suo restru/
gerium prestare pro gaudio. solacia. et convivium moderata non nimia. **Q**uia
one nimium verum in vicium. secundo ethicorum. **E**t ideo etiam philosophus in ethicis capit.
de eutropelia sic dicit. **V**identur autem ludos et reges hominum in vita esse necaria.
pro presentibus etiam **S**eneca epistola decima quinta ad Lucillum sic ait. **N**ec ego iubeo
te sperare imminere libro aut pugillaribus. dandum est aliquid intervallum animo. ita
tam non resolvas sed remittas. **S**ed ibi prudens est. **H**ic subiungit aliud
officium prudentie volens que prudens nunquam dicit esse datur ocio que ocio. **I**n
cogitationes generantur voluptuosas delectationes. **Q**uare dicit **U**lani
in pueribus. **S**ubtraheligna foco si vis extinguere flamas. **E**t carnis
moros. oia. vicia. dapes. **S**unt. **Q**uid. de remedio amoris. **Q**uerit. **E**t gressus
que sit factus adulter. **I**n promptu est est que desideriosus erat. **Q**uia si tol/
las perire cupidinis arcem. **D**ebet tamen prudens interdum habere animum
remissum sed nunquam solutum que solutus plenus est pigritia.

Nam tarda accelerat. perplexa expedit. dura mollit. te
perat aspera. ardua exequat. **S**cit enim quod que via aggre/
di debeat sua. **E**t singula cito cognoscit. recte et distincte
de videt. **C**onsilia peritorum ut ex apertis obscura ex/
timat: ex parvis magna: ex proximis. remota: ex par/
tibus tota.

11
remissum
remissum

de prudentia
circa seipos

¶ Hic dicitur ponit actus et quod opera ipsi prudenti annexa. **¶** Volens ergo prudens occurrere non debet. ut dicitur in precedentibus. **¶** Sed actus in se po sitos diligenter de se pleque et exercere. videlicet quod tardar neglecta festinant implere. **¶** Difficilia expediat res. ut clare in se. **¶** Et illorum acuum subingit ratione tibi. **¶** Sat est res. **¶** Volens ergo prudens primum est quod sciat quod est quod via aliquid operi aggrediendum est modo facili. singula prout consilia considerando. ex apertis ignota ex minimis ardua ex primis longinquas. et ex publicis tota elucidat.

*actus prudentie
circa fortunas aliorum*

¶ Non te moueat dicentium. autem. nec quod dicat. sed quod dicat attende. **¶** Non enim ut multum. sed quibus placeas cogita. **¶** Ad quare quod inuenire possis. **¶** Ad discere quod scire potes. **¶** Ad optare quod coram bonis et honestis optari potest. **¶** Nec te altiori rei applices. in qua stare tibi tremendum sit. et descendere cauendum.

¶ Postquam Seneca in foribus dicit quod prudens debet se habere in propriis sermonibus et cogitationibus. futurorum premeditationibus. preteritorum recordationibus. **¶** Hic dicitur de eorum quod prudens se habere debet ad aliorum similes sed fide et credulitate adhibendo. **¶** Et post se officia in se ulla prudentis primum est quod homo prudens non credulitate adhibet simoni principaliter ex famositate ipsi loquens. **¶** Sed ex veritate sermonis quod profert. **¶** Tercio autem est cum ait. **¶** Non est credendum considerandum quod quis loquitur sed illud quod quis sentiat. **¶** Sed est quod prudens de quere ea que habet per se non illa que non. **¶** Atque potes id tenta opis ne possidere preff. **¶** Succubar labor et frustra tentata relin quas. **¶** Nulli absurdum est in quere quod haberi non potest. **¶** Ideo accipiendum est et tunc est quod potest haberi. **¶** Tertium quod prudens cogitat quod placeat aliquid bonis non malis. **¶** Non est quod placeat credo. quod non modo viuat. **¶** Quartum quod prudens inuestigat illa scire que licita sunt ad sciendum. **¶** Quinto dicitur ai eana dei celum in quere quod sit. **¶** Non sis mortalis que sit mortalia cura. **¶** Quis quod prudens homo debet optare et vilia et bona. **¶** Iuxta dicitur aristotelis in de regimine principum. **¶** Dicitur cogitationes bonas tuas in bonum. **¶** Sextum quod prudens homo non debet se et altare ultra honorem que dignum non est. nec applicare negotio cui satis facere non potest. **¶** Ne cum se ad alio recedat a dignitate. **¶** Alanus. **¶** Et rhor litera ramat non firme stat imo. **¶** Non ramis facti coram ut terta notio.

*si fortunatus
sunt bene me
debeo scire
et bene*

¶ Tunc consilia tibi salubria aduoca. **¶** Cum tibi alludit huius vite prosperitas. tunc te velut in lubrico retinebis. aut sistes. **¶** Nec tibi dabis liberos imperator. sed circumspicias quo eundum sit. vel quousque.

¶ Hic in fine huius primi capituli docet Seneca quod prudens si fortunatus fuerit de implorare consilia matura sapientium vel sui ipsi. **¶** Ita quod per agat.

si bona deliberatioe. **N**ā fortuna mutabilis et variabilis in ea nulla
p̄speritas poneda ē vt habet ex boecio de consolatu. **T**estis ē **Q**ui in
li. de tristib⁹. **R**ara q̄dē h̄t⁹ quā nō fortuna gubernat. **V**assib⁹ abiguis
fortuna salubris erat. **I**n sapiēs. **A**ud⁹ fortune variat imagine lune
Resat de cretat in eodē loco sistere nescit. **P**ropterea prudēs debet vt
salubribus cōsilijs vt meli⁹ vitā ducere possit. **N**ec existimare se debz
libez et h̄re liberos impetus. **S**z sp̄ in periculo cōsistere et timere re/
cessuz ei⁹. **E**t sic q̄si ābulās in lubrico. **I**n viā mala z lutosa cū non ve/
rax est. **S**z sp̄ decipit hoīez nec exaltādo nec humiliādo. **I**ō subdit i lra
prudēs debet se circūspicere q̄ ābulādū sit. **Q**uō z q̄lter ducat vitam
suā i bonis foruit⁹ cū rāsitoria sint. **T**estis ē **A**lan. cū ait. **H**ic adest et
abest fugitiu⁹ glia cens⁹. **N**ā p̄t⁹ aduentat. p̄ q̄si omnis abit.

De magnanimitate.

Magnanimitas hō q̄ z fortitudo dī. **S**i in sit

Māimo tuo cū magna fiducia viues liber. **A**l
cer z itrepid⁹. **M**agnū eī hoīs donū est. nō vacillare

sed sibi cōstare. et finē hui⁹ vite itrepide expectare.

Hoc ē scdm̄ et p̄cipale capitulū hui⁹ libri. **S**eneca i q̄ postq̄ dicit
minauit mgt̄ d̄ prudentia z d̄ officijs z d̄ cōdinōib⁹ ei⁹ seu de p̄prietatib⁹
bus. **H**ic p̄nt̄ facit h̄ idē de magnanimitate q̄ etiā fortitudo dī. **E**t h̄ dī
uersimode dī ei fortitudo q̄ scdm̄ eā q̄s forit⁹ agit z in negocijs suis
forit⁹ se disponit. **E**x eo q̄ n̄ra notitia p̄cedit a generalib⁹ ad specialia
iij. ph. **I**n **T**ull. iij. li. retho. **F**ortitudo ē p̄ceptio labor⁹ z piculi cū vt
litans rōne et cū cōmodoz p̄saratōne. **S**z magnanimitas dī q̄ magnū
aimū h̄z ad tolerādū ardua z ad aggrediēdū terribilia. **S**z tibi ma/
gnū enīez. **H**ic seneca declarat qd̄ dā dicit⁹ d. q̄ magnū donū ē hoīez
ē magnanimit⁹. s. sedz p̄t̄ vt dī. iij. e. tbi. s. mortē nō timēdo. **L**ic enī
mors oīm̄ tribulū maxim⁹ ē vt dīc ph̄s. in. **E**t h̄. tñ magnanimit⁹ time
re nō dī. **E**t q̄ mors ē de dono nature vt dīc **S**eneca in li. de rein forit⁹

Si magnanim⁹ fueris. nūq̄ indicabis tibi cōtumeliā
fieri de inimico. dices nō nocuit mihi. sed aimū nocē
di habuit. et cū illū in p̄tate tua habueris. vindictam
putabis vindicare potuisse. **S**cito enī magnū et ho/
uētū genus vindicte esse ignoscere.

*mag. acty fortit⁹
et itrepid⁹*

*z dī. itrepid⁹
p̄t̄*